

مبادی و اصول «فقه حکومتی»

جلد دوم

ماهیت و مناسبات «احکام الهی و حکومتی»

ذبیح الله نعیمیان

اندیشکده فقه حکومتی

www.ketab.ir

نعمیان، ذبیح الله، ۱۳۵۱ -	سرشناسه:
ماهیت و مناسبات «احکام الهی و حکومتی» مباحث و	تفصیل و نام ویدئو:
اصول «فقه حکومتی» / ذبیح الله نعمیان.	مشخصات نشر:
قم: کتاب فردا، ۱۳۹۷.	مشخصات ظاهری:
۴۵۰ ص. ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.	شابک:
۹-۴۸-۶۳۷۵-۶۰۰-۹۷۸	وحدت، ثبت، فهرست نویسی:
فیفا	مصادر و اجازات:
مبانی و اصول «فقه حکومتی».	موضوع:
علوم سیاسی (فقه)	موضوع:
Political science (Islamic law)	موضوع:
اصول فقه	موضوع:
Islamic law -- Interpretation and construction	موضوع:
حکم حکومتی	موضوع:
Act of state	موضوع:
BP۱۹۸/۶ / ۱۳۹۶ ۶۵ ن ۴۸	ردیف ابتدای کشور:
۲۹۷/۳۷۹	ردیف ابتدای دبیریه:
۵۱۰۸۲۵۰	شماره کتابشناسی ملی:

www.ketab.ir

مبادی و اصول فقه حکومتی - جلد دوم
ماهیت و مناسبات «احکام الهی و حکومتی»

نعمینان، ذبیح الله

کتاب فردا

زمستان ۱۳۹۷

۳۰۰ نسخه

۴۴۰,۰۰۰ ریال

پادیا.آزنده:

ناشر:

چاپ اول:

شمارگان:

وزیرت جلد شومیز:

قیمت جلد گالینگور:

کتاب فردا: قم، میدان بسیج، خیابان ایرانی، کوچه ۴، پلاک ۲۱

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۶۹۹۲

صندوق پستی: ۳۷۱۵۵-۸۱۳۷

BookRoom.ir

باتوق کتاب فردا

© کلیه حقوق مادی و معنوی اثر برای ناشر محفوظ است.

توزیع:

فروش اینترنتی:

فهرست اجمالی

۲۷

۲۸

الف. جایگاه بحث از «ماهیت و مناسبات» احکام ولایی - حکومتی» با
 «احکام الهی - شرعی»

۳۰

ب. چرایی واکاوی «ماهیت و مناسبات احکام حکومتی با احکام الهی»

۳۲

ج. پرسش‌های اصلی و فرعی در «پژوهش حاضر»

۳۴

د. رویکرد و روش «پژوهش حاضر»

۳۶

ه. مفهوم‌شناسی «حکم» و «حکم شرعی»

۳۸

۵۱

پیشینه پژوهش

فصل اول: تنوع «ماهیت‌شناسی اهل تسنن» از «حکم شرعی»

۵۳

الف. ماهیت‌شناسی و تعریف «حکم شرعی» با محوریت «خطاب الهی»

۵۵

(تلقی عمده‌تأشعری)

ب. ماهیت‌شناسی و تعریف «حکم شرعی» با محوریت «اثر خطاب»

۶۰

ج. تمایز «برخی معتزلیان» میان «حکم و فعل» در مقام «ماهیت‌شناسی و تعریف حکم شرعی»

۶۱

فصل دوم: «ماهیت‌شناسی و تعریف شیعی» از «حکم شرعی»

۶۵

الف. «حکم شرعی» به مثابه «خطاب الهی»

۶۸

ب. «حکم شرعی» به مثابه «مدلول و مقتضای خطاب شارع»

۷۴

ج. «حکم شرعی» به مثابه «طلب» یا «اراده شارع»

۷۷

د. «حکم شرعی» به مثابه «بعث و زجر»

۸۲

ه. «حکم شرعی» به مثابه «اعتبار»

۸۵

و. «حکم شرعی» به مثابه «علم»

۹۲

ز. «حکم شرعی» به مثابه «مجعول شرعی»

۹۳

فصل سوم: خاستگاه «تنوع» در «ماهیت‌شناسی حکم شرعی»

۱۰۵

الف. خاستگاه سه‌گانه «ماهیت‌شناسی حکم شرعی»

۱۰۷

ب. تأثیر «مبانی کلامی - فلسفی»

۱۱۱

ج. تأثیر «مبانی اصولی - فقهی»

۱۱۷

پیش‌نویس دوم: «ماهیت‌شناسی حکم حکومتی»

۱۳۱

فصل چهارم: تلقی‌های مختلف از «حکم حکومتی»

۱۳۹

الف. تعریف «حکم حکومتی» با نظریه «تأمین مصالح متغیر»

۱۴۲

ب. تعریف «حکم حکومتی» به عنوان «وسیله» تنظیم نسبت‌های کلان

۱۴۳

اجتماعی و ابزار «سرپرستی تکامل جامعه»

۱۴۳

ج. تعریف «حکم حکومتی» با نظریه «انشاء احکام مخالف با احکام

۱۴۳

اولیه»

۱۵۸

د. تعریف «حکم حکومتی» با نظریه «تطبیق احکام اولیه و ثانویه»

۱۶۲

ه. تعریف «حکم حکومتی» با نظریه «تطبیق احکام» و «اهداف و ارزش‌های

۱۶۴

شرعی»

۱۶۴

و. شمول تعریف «حکم حکومتی» نسبت به «تحریم» یا «ایجاب مباحات»
۱۶۵

ز. تعریف «حکم حکومتی» در جهت «تطبیق احکام تکلیفی و احکام وضعی»
۱۶۶

ح. تعریف «حکم حکومتی» به مثابه «احکام مستقل از احکام شرعی الهی» و «فتاوی فقها»
۱۶۷

ط. مناهیم و وارثان مشابه
۱۹۰

«تفسیر» در برابر «تأویل» نسبت به «احکام شرعی» و «تفسیر» یا «تأویل» نسبت به «احکام حکومتی»
۱۹۷

فصل پنجم: خاستگاه و ابعاد «تغییرناپذیری احکام الهی»
۲۰۱

الف. تقریر «آیت الله محمدهادی معرفت»
۲۰۵

ب. تقریر «مرحوم آذری قمی»
۲۰۸

ج. تقریر «آیت الله صافی گلپایگانی»
۲۲۳

د. تقریر «آیت الله جعفر سبحانی»
۲۳۲

و. تقریر «آیت الله مصباح یزدی»
۲۳۶

ز. تقریر «آیت الله مؤمن»
۲۳۹

فصل ششم: خاستگاه و ابعاد «تغییرپذیری برخی احکام شرعی»
۲۴۵

الف. تقریر «آیت الله شهید سید محمد باقر صدر»
۲۴۷

ب. تقریر «آیت الله محمدهادی معرفت»
۲۵۰

ج. تقریر «مرحوم آذری قمی»
۲۵۴

د. تقریر «آیت الله لطف الله صافی گلپایگانی»
۲۶۲

ه. تقریر «آیت الله مصباح یزدی»
۲۶۷

و. تقریر «آیت الله مؤمن»
۲۸۵

ز. تقریر «آیت الله جوادی آملی»
۲۹۸

فصل هفتم: واکاوی مقایسه‌ای «تغییرپذیری و تغییرناپذیری» در «احکام الهی و احکام حکومتی»

۳۰۳

الف. احکام حکومتی؛ به مثابه بخشی از «احکام شرعی»

۳۰۶

ب. جعل اغلب «احکام الهی» در قالب «قضایای حقیقیه»؛ خاستگاه و

۳۰۸

جرایبی «ثبات احکام الهی»

۳۱۳

ج. جرایبی و ابعاد «تغییرپذیری احکام حکومتی»

فصل هشتم: نسبت «نظریه منطقه الفراغ» با «تقنین فراگیر ولایی» و «انشاء

۳۲۵

احکام حکومتی»

۳۲۷

درآمد

الف. دو تقریر «شهید صدر» از «نظریه منطقه الفراغ» و «حوزه اختیارات

۳۲۹

ولایی»

ب. تقریر «استاد سید علی اکبر حائری» از «بحث منطقه الفراغ» و «حوزه

۳۴۲

اختیارات ولایی»

فصل نهم: واکاوی انتقادی «تقنین ولایی و انشاء احکام حکومتی» در «نظریه

۳۵۷

منطقه الفراغ»

الف. منطقه فراغ؛ «فراغ در عالم ثبوت» یا «فراغ در عالم اثبات» (= «فراغ در

۳۶۱

تشریع یا فقدان نص»؟

ب. نسبت «دایره تشریع الهی» با دو مبنای «تخطئه» و «تصویب»

۳۶۹

ج. نسبت سنجی «نظریه منطقه الفراغ» با اقتضای «نظریه تصویب»

۳۷۴

د. موضع سلبی «شهید صدر» نسبت به «نظریه تصویب» (و خلواز تشریع در

۳۷۸

عالم ثبوت»

ه. بررسی انتقادی «نسبت منطقه الفراغ با احکام ثابت و متغیر»

۳۸۵

و. نسبت «منطقه الفراغ» با «حیطه اختیارات حاکم»

۳۹۲

ز. بررسی انتقادی «مسئله غیر الزامیات»

۳۹۶

هر نظام سیاسی برای ارتقای کارایی و کیفیت نقش آفرینی نیازمند تأملات نظری مناسب است. این تأملات می‌بایست معطوف به اصلی‌ترین و اساسی‌ترین نیازهای دائمی باشد. در این میان، بحث از کیفیت تدبیر و کیفیت تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری در نظام سیاسی اسلام، ما را به بحث از جعل و صدور فرامین و احکامی که هممون می‌کند که وظیفه و حق مربوط به آنها به زمام‌داران جامعه باز می‌گردد، پژوهش حاضر به یکی از ابعاد گسترده مقوله حکم حکومتی با عنوان «ماهیت و مناسبات احکام حکومتی با احکام الهی» اختصاص یافته است. به عنوان درآمدی بر این موضوع، نکات زیر را مورد توجه قرار می‌دهیم:

- الف. جایگاه بحث از «ماهیت و مناسبات احکام ولایی - حکومتی» با «احکام الهی - شرعی»؛
- ب. چرایی واکاوی «ماهیت و مناسبات احکام حکومتی با احکام الهی»؛
- ج. پرسش‌های اصلی و فرعی در «پژوهش حاضر»؛
- د. رویکرد و روش «پژوهش حاضر»؛
- ه. مفهوم‌شناسی «حکم» و «حکم شرعی».